

Przewaga kontraktowa, czyli o nowej misji UOKiK (od redaktora prowadzącego)

K Ostatni w 2017 r. numer *internetowego Kwartalnika Antymonopolowego i Regulacyjnego* jest poświęcony przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej. Tematowi, który w 2017 r. wzbudzał duże zainteresowanie praktyków i naukowców badających tematykę prawa ochrony konkurencji. To zainteresowanie zdaje się nie wynikać z samej istoty czynu wykorzystywania przewagi kontraktowej. Ma ona bowiem w świetle art. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi charakter prywatnoprawny i dotyczy relacji kontraktowej pomiędzy dwoma przedsiębiorcami. Zainteresowanie przewagą kontraktową wśród osób zajmujących się prawem ochrony konkurencji wydaje się wynikać natomiast z faktu, że zwalczanie nadużywania przewagi kontraktowej zostało powierzone Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i powiązane – co ze względu na prywatnoprawną istotę czynu nie jest oczywiste – z ochroną interesu publicznego. Zainteresowanie to miało także wymiar praktyczny. Zastanawiać się bowiem można było w jakim stopniu UOKiK udźwignie nowe zadanie, w sytuacji gdy – inaczej niż pierwotnie zakładano – nie powierzone mu zostały na ten cel znaczące dodatkowe środki finansowe.

A Prezentowany numer iKAR-a wychodzi naprzeciw zainteresowaniu problematyką nadużywania przewagi kontraktowej, stawiając sobie za cel pogłębienie dyskusji nad tą problematyką. Stanowi też przyczynek do dalszych badań prowadzonych w ramach Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych.

R Numer otwiera artykuł przedstawiający pierwszych 100 dni obowiązywania ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej autorstwa Piotra Adamczewskiego, który jako Dyrektor Delegatury UOKiK w Bydgoszczy jest odpowiedzialny za stosowanie tej ustawy w skali całego kraju. Autor przedstawia dotychczasową praktykę UOKiK, jak również podkreśla, że konieczne jest określenie – także przez doktrynę – pojęcia „interesu publicznego” na gruncie tej ustawy oraz zdefiniowanie praktyk naruszających tę ustawę z należyтым uwzględnieniem analizy ekonomicznej.

Prezentowany numer stawia sobie za cel przybliżenie doświadczeń innych krajów w zakresie stosowania przepisów służących realizacji celu analogicznego do zakładanego przez polską regulację oraz zaprezentowanie na ich podstawie wniosków dotyczących Polski. W pierwszym z tego rodzaju artykułów Michał Roszak i Bartosz Turno koncentrują się na rozwiązaniach francuskich i niemieckich. Autorzy w oparciu o nie krytykują polskie rozwiązania ustawowe, wskazując, że ustawodawca powinien był sprecyzować czym jest przewaga kontraktowa, zdefiniować na wzór niemiecki stan zależności, który prowadzi do przewagi kontraktowej oraz wskazać katalog praktyk będących przejawami nieuczciwego wykorzystywania tej przewagi. Prawo obowiązujące w Irlandii analizuje natomiast w swoim artykule Grzegorz Koguciuk. Szczegółowa refleksja prowadzi go do wniosku, że rozwiązania irlandzkie ze względu na dokładne określenie niedozwolonych praktyk gwarantują pewność obrotu prawnego.

Niniejszy numer zawiera także artykuły, które choć nawiązują do rozwiązań w innych krajach, za cel stawiają sobie pogłębioną analizę warstwy normatywnej ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej. Agnieszka Staszek i Mateusz Mroczek swój artykuł poświęcają pojęciu „przewagi kontraktowej” i przesłanek służących ustaleniu jej istnienia. Przesłanki zaproponowane przez ustawodawcę budzą ich zdaniem poważne wątpliwości interpretacyjne. Szczególnie trudne, ich zdaniem, będzie w praktyce jednoznaczne ustalenie, że w ramach konkretnej relacji kontraktowej dla nabywcy (dostawcy) nie istnieją wystarczające i faktyczne możliwości pozyskania innego kontrahenta, a pomiędzy nabywcą a dostawcą istnieje znaczna dysproporcja w potencjałach ekonomicznych. Wskazują, że brak wystarczającej określoności przesłanek może prowadzić – ze względu na ryzyko prawne – do ograniczenia zawierania przez sieci handlowe umów z małymi dostawcami, a więc być sprzeczne z celem, który postawił sobie ustawodawca. Kontynuacją rozważań A. Staszek i M. Mroczka jest artykuł Antoniego Boleckiego. Stawia on bowiem sobie za cel rozważenie jakiego rodzaju praktyki przedsiębiorców będzie można uznać za nieuczciwe wykorzystywanie przewagi kontraktowej. Autor swoje rozważania obrazuje konkretnymi przykładami, co przesądza o praktycznym walorze tej publikacji. Temat wykorzystywania przewagi kontraktowej zamyka publikacja Ilony Szwedziak-Bork, która krytycznie omawia przyjęte rozwiązania ustawowe. Autorka dochodzi do wniosku, że pomimo deklaracji, ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej nie polepsza sytuacji słabszego kontrahenta. Pod wątpliwość poddaje również odstrasżający charakter ustawy.

Prezentowany numer zawiera także – tradycyjnie – artykuły i opracowania mieszczące się w ogólnej problematyce iKAR-a. Bartosz Wyżykowski w swoim artykule analizuje skutki uznania abuzywności postanowienia umowy z konsumentem w ramach sądowej kontroli incydentalnej. Autor przyjmuje, że bezskuteczność abuzywnego postanowienia umownego oznacza, że postanowienie to nie wywołuje wobec konsumenta żadnych skutków prawnych. Zasadniczo więc stwierdzenie abuzywności powinno prowadzić do przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego postanowienia. Równocześnie autor zauważa, że zabieg ten nie powinien prowadzić do normatywnej zmiany abuzywnego postanowienia bądź też zastąpienia przez sąd powstałej luki innym postanowieniem.

W serii „Prawo konkurencji na świecie” w prezentowanym właśnie numerze publikujemy tekst Konrada Kohutka, który w przystępny sposób zastanawia się nad przyczynami liberalnego charakteru prawa konkurencji w Singapurze,

W numerze przedstawione jest analiza najnowszego orzecznictwa sądowego. Piotr Skurzyński i Maciej Gac przygotowali aprobującą głosę do precedensowego postanowienia Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (sprawa XVII Amz 15/17), w którym Sąd ten przesądził o zmianie sposobu zapoznawania się przez przedstawicieli UOKiK – w ramach prowadzonego przeszukiwania – z dokumentami w formie elektronicznej; postanowienia mającego także duży wymiar praktyczny dla zakresu LPP w postępowaniu wyjaśniającym. Elżbieta Krajewska omawia wyrok Sądu Najwyższego w sprawie III SK 15/16, w którym SN przesądził, jakie skutki dla postępowania przed Prezesem UOKiK lub stanu po jego zakończeniu mają przekształcenia właścicielskie dotyczące spółki, wobec której prowadzone było to postępowanie. Maciej Bernatt prezentuje pytanie prejudycjalne SN (sprawa III SK 39/16), w którym SN – mając do czynienia z odmiennym standardem konwencyjnym (EKPC) i standardem wypracowanym na gruncie Karty Praw Podstawowych

w sprawach z zakresu konkurencji – zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości UE o dokonanie wykładni zasady *ne bis in idem*. Marcin Mleczek przedstawia natomiast interesujące elementy wyroku SN w sprawie III SK 43/16, w tym jeżeli chodzi o zagadnienia ewentualnej nieproporcjonalności kary pieniężnej Prezesa UOKiK oraz dowodu na rozwiązanie wertykalnego porozumienia ograniczającego konkurencję.

Ponadto publikujemy poniżej dwa sprawozdania – z międzynarodowej konferencji CARS i Competition Law Scholar Forum na temat reformy prawa pochodnego UE regulującego uprawnienia krajowych organów ochrony konkurencji i stosowania przez nie prawa konkurencji UE oraz z 6. Międzynarodowej Konferencji Doktoranckiej na Uniwersytecie w Białymstoku.

Zachęcam do lektury.

Dr Maciej Bernatt

Zakład Europejskiego Prawa Gospodarczego WZ UW